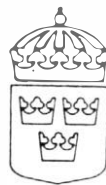

Motion till riksdagen

1989/90:Fi16

av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

med anledning av regeringens skrivelse
1989/90:53 med bedömning av den
ekonomiska utvecklingen under 1989, 1990
och 1991

Mot.
1989/90
Fi16-18

1. Sammanfattning

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige inger bekymmer. Detta är i allt väsentligt ett resultat av att regeringen har skjutit problemen framför sig utan att utnyttja den långa internationella högkonjunkturen till nödvändiga strukturella förbättringar.

Utan beslutet om en skattereform skulle läget vara riktigt kritiskt. Nu kan övergångsproblem väntas, men därefter blir den ekonomiska utvecklingen väsentligt bättre än utan en skattereform.

Skattereformen kan emellertid inte lösa alla problem. Folkpartiet pekar i denna motion på en rad andra förändringar i den ekonomiska politiken som måste genomföras.

* Den galopperande utgiftsökningen inom socialförsäkringssektorn måste bromsas. Den hotar annars både att omöjliggöra en sänkning av skatte-trycket och att tränga ut egentlig offentlig konsumtion, t.ex. insatser för det glömda Sverige, miljövard, skola, sjukvård och försvar. En enda dags ökning av sjuktalet ökar utgifterna med drygt 1 miljard kronor eller ungefär vad folkpartiet redan kortsiktigt vill satsa ytterligare på det glömda Sverige.

Arbetsgivarinträde, arbetsgivarperiod och sammanslagning av sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna är alla intressanta förslag som måste övervägas i positiv anda.

* Hushållens sparande måste stimuleras. Skattereformen ger positiva effekter, men ytterligare insatser krävs. Folkpartiet pekar på stimulanser av vinstandelssystem för anställda, avveckling av löntagarfonderna, utförsäljning av statliga företag och allmännyttiga bostadsföretag och slopande av omsättningsskatten på aktier som angelägna förslag.

* Det totala skattetrycket är för högt och måste sänkas. Efter skattereformen framstår en sänkning av mervärdesskatten som särskilt angelägen. På sikt bör det vara möjligt att sänka skatteuttaget så att det motsvarar ungefär hälften av bruttonationalprodukten.

* Budgetpolitiken måste vara stram. Det kräver återhållsamhet med statsutgifter i den budget som skall presenteras i januari nästa år. Det är under våren åtgärder måste beslutas för att få effekt under 1991.

* Möjligheterna till en anknytning av den svenska kronan till EMS-samar-

betet bör undersökas. Med den av oss föreslagna inriktningen av den ekonomiska politiken i övrigt kan detta ge ett värdefullt bidrag till kampen mot inflationen.

Mot. 1989/90
Fi16

2. Den internationella utvecklingen

Regeringen beskriver den ekonomiska utvecklingen i vår omvärld i relativt optimistiska ordalag för 1990 och 1991. Den internationella högkonjunkturen förutspås fortsätta, framför allt i det kontinentala Europa och Japan. I USA och Storbritannien avtar däremot tillväxten. Även Danmark och Norge väntas uppvisa en svag utveckling. För OECD-området som helhet prognosticeras dock en tillväxt på ca 3,5 procent.

Vi anser att det finns anledning att något nyansera denna i huvudsak bekymmersfria bild av den internationella konjunkturen. Under den senaste tiden har nya konjunkturdata presenterats som påvisar vissa nedgångssignaler, inte bara i USA och Storbritannien utan också i den västtyska ekonomin. Preliminära beräkningar visar t.ex. att Västtysklands BNP minskade mellan andra och tredje kvartalet, efter en stark ökning sedan andra kvartalet 1988. Denna försvagning kan också spåras hos de svenska företagens orderläge i SCB:s handelsbalanstal.

Ett positivt inslag i Västeuropas ekonomiska läge är den pågående kraftsamlingen inför "1992" som har kommit att symbolisera mycket gott. Den frigörelse, både ekonomiskt och politiskt, som sker i Östeuropa är ett nytt inslag i bilden, som kan väntas få betydande effekter på den ekonomiska aktiviteten, troligen främst positiva.

De senaste indikatorerna över USA:s industriproduktion, kapacitetsutnyttjande och detaljhandelsomsättning tyder emellertid på att den redan tidigare synliga avmattningen nu går snabbare än väntat. Det påverkar efterfrågan på svenska investeringsvaror och personbilar. Detsamma gäller utvecklingen i Storbritannien.

Liksom tidigare är de stora obalanserna mellan Japan och USA ett osäkerhetsmoment i världsekonomin. P.g.a. de fortsatt stora underskotten i USA blir risken för stora dollarsvängningar överhängande.

För svensk del är den kanske viktigaste iakttagelsen att just våra viktigaste exportmarknader utvecklas något sämre än OECD-genomsnittet. Det gäller framför allt de nordiska länderna som visserligen uppvisar sinsemellan mycket skiftande ekonomiska problem, men som alla har det gemensamt att BNP-tillväxten beräknas bli lägre än i övriga industriländer.

Sammantaget är bilden av den internationella konjunkturen att kulmen är nådd. Med början på en relativt hög nivå har avmattningen redan påbörjats. I vissa av de större ekonomierna kan den under 1990 gå ganska snabbt, men osäkerheten är stor, framför allt på grund av ovissheten om utvecklingen i Östeuropa.

3. Utvecklingen i Sverige

Redan i den inledande sammanfattningen i den aktuella skrivelsen lyckas regeringen räkna upp ett stort antal problem i den svenska ekonomin: påtaglig brist på arbetskraft, låg produktivitetsökning, långsammare ökning för

investeringarna. kraftig försämring av bytesbalansen, snabbare ökning än i omvärlden av löner och priser.

Mot. 1989/90
Fi16

Denna bild är densamma som givits tidigare, och den speglas också i de ekonomiska rapporter som kommit från Konjunkturinstitutet och affärsbankerna.

Vi konstaterar att regeringens bedömning av utvecklingen under 1990 och 1991 inte tycks ha påverkats positivt av de i våras genomförda åtstramningsåtgärderna, snarare tvärtom. Detta överensstämmer också med vad man kunde vänta sig. Både tvångssparandet, de höjda punktskatterna och den temporära arbetsmiljöavgiften bedömdes av folkpartiet och andra som antingen verkningslösa eller felaktiga.

Regeringens prognoser tyder på en viss ökning av hushållens sparkvot. Till det torde förväntningarna om skattereformen ha bidragit. Den gör det både mer lönande att spara och dyrare att låna. Framför allt den senare effekten tycks redan ha börjat verka.

Den mest uppseendeväckande prognosen är det väntade stora och ökande underskottet i bytesbalansen. Handelsbalansen väntas uppvisa fortsatta överskott, som emellertid mer än väl uppvägs av ökande underskott i tjänste- och transfereringsbalansen. Om den för Sverige gynnsamma utvecklingen av bytesförhållandet (terms-of-trade) upphör och den utländska efterfrågan dämpas kan utvecklingen bli ännu mer negativ än vad regeringen väntar sig. De svenska företagen fortsätter att förlora marknadsandelar både på den internationella marknaden och på hemmamarknaden, och med en intensifierad priskonkurrens kan utvecklingen raskt försämrast.

Den ljusglimt som finns beror på den kommande skattereformen.

Skattereformen får stor positiv inverkan på den svenska ekonomins funktionssätt. Arbete och tillväxt främjas medan konsumtion beskattas hårdare. Under själva genomförandefasen 1990 och 1991 uppstår emellertid negativa effekter. (S-E-banken)

Under 1991 bör de positiva dynamiska effekterna av skattereformen fortfarande kunna hålla tillbaka följderna av den successiva försämringen av det svenska kostnadsläget, möjligen med hjälp av en ovanligt inflationistisk utveckling i Västtyskland. (PK-banken)

Den stora skattereformen är en av de mest positiva åtgärderna i den ekonomiska politiken under det senaste decenniet. Det är bara att beklaga att den inte kommit tidigare. Som det nu är kommer den att införas samtidigt som Sverige är på väg in i en ny kostnadskris. En av de positiva långsiktiga effekterna när reformen genomförts är att löneförhandlingarna kan underlättas genom att det vid lägre marginalskatter blir mera över åt löntagarna av varje given kostnadsökning. (Svenska Handelsbanken)

Vi instämmer i dessa beskrivningar. Utan en skattereform skulle läget vara riktigt kritiskt. Om skattediskussionerna mellan partierna hade slutat utan en överenskommelse skulle reaktionerna med all säkerhet ha blivit mycket negativa.

Nu kan övergångsproblem förutses i samband med att skattereformen genomförs under 1990 och 1991 (framför allt genom effekten på konsumentprisindex av övergången från direkt till indirekt skatt), men det kompenseras av positiva effekter redan på kort sikt och därefter bör den ekonomiska utvecklingen bli väsentligt bättre än utan en skattereform.

Enligt uppgifter från staten pris- och konkurrensverk kommer skattereformens finansiering att leda till en "extra" ökning av konsumentprisindex med knappt 3 procentenheter. En sänkning av inkomstskatten med annan finansiering eller utan finansiering skulle få liknande eller sämre effekter på prisutvecklingen.

Utan tillräcklig finansiering skulle t.ex. hushållens efterfrågan öka kraftigt vilket skulle höja den underliggande inflationstakten och ytterligare öka underskottet i utlandsbetalningarna. En inflationsimpuls orsakad av kraftigt ökad efterfrågan skulle vara samhällsekonomiskt betydligt allvarligare än den engångsinflation som nu blir följden av skatteomläggningen.

4. Varför är det så illa?

De problem som den svenska ekonomin brottas med är ingalunda nya. Regeringen har själv under en följd av år pekat på dem. Däremot har man inte utformat den ekonomiska politiken så att problemen kan lösas. I allt väsentligt har regeringen valt att skjuta problemen framför sig.

Skälen till att det har varit möjligt att skjuta problemen framåt återfinns i den internationella utvecklingen. Omvärldens höga tillväxt har skapat god efterfrågan på svenska exportvaror, bytesförhållandet har utvecklats gynnsamt, och konstruktionen av den svenska valutakorgen har inneburit en successiv depreciering av kronan gentemot viktiga valutor. När nu den internationella utvecklingen kan väntas dämpas något bortfaller dessa gynnsamma yttre omständigheter och problemen blir uppenbara för alla.

Som vi har påpekat flera gånger är det grundläggande problemet att den konkurrensutsatta sektorn är för liten och ekonomins tillväxtförmåga för svag. Därigenom uppstår ett permanent inflationsproblem och underskott i bytesbalansen vid full sysselsättning.

5. Folkpartiet föreslår

Det är mycket positivt att folkpartiet och socialdemokraterna kunnat enas om en skattereform som i allt väsentligt anknyter till av folkpartiet tidigare framlagda förslag. Skattereformen kommer att ge väsentliga bidrag till en bättre ekonomisk utveckling framöver.

Skattereformen bör dämpa inflationstakten i ekonomin av åtminstone tre skäl. För det första kan arbetskraftutbudet väntas öka när det lönar sig bättre att arbeta. För det andra underlättas avtalsrörelserna när marginalskatten blir mer enhetlig och lägre och försedd med ett automatiskt och förstärkt inflationsskydd – lägre nominella löneökningar krävs för att något skall bli kvar efter skatt. För det tredje innebär reformen en stimulans till hushållens finansiella sparande vilket dämpar konsumtionsefterfrågan och således förbättrar balansen mellan utbud och efterfrågan.

Den engångsprisökning som skapas av själva övergången från direkt till indirekt beskattning är en tillfällig ökning av konsumentprisindex, inte inflation i egentlig mening. Avgörande för inflationen är förhållandet mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft och den underliggande kostnadsökningen och denna bör dämpas av skattereformen.

Det finns i detta sammanhang anledning att framhålla nödvändigheten av

att arbetsmarknadens parter i löneförhandlingarna inte kräver kompensation för denna "extra" prisökning. Det skulle ge dubbel kompensation eftersom den motsvaras av erhållna sänkningar av inkomstskatten.

Skattereformen kan emellertid inte ensam lösa alla problem i den svenska ekonomin. Det krävs många andra förändringar också. Inom skattepolitiken är det angeläget med en fortsatt sänkning av det totala skattetrycket. Möjligheterna att uppnå detta är väsentligt större efter en skattereform, men det kräver också betydande förändringar i de offentliga utgifterna.

Skattekvoten (dvs skatter och avgifter i procent av bruttonationalprodukten) är som vi i tidigare sammanhang framhållit inte något entydigt eller användningsfritt mått på skattetrycket i ekonomin. Om t.ex. barnbidraget förändrades till ett avdrag på skatten skulle skattekvoten sjunka utan att det verkliga skattetrycket skulle upplevas ha förändrats. Om t.ex. alla pensioner höjdes och gjordes skattepliktiga skulle skattekvoten automatiskt öka trots att inga reella förändringar skett. Detta innebär att det är svårt att använda skattekvoten i internationella jämförelser av skattetrycket, men däremot säger måttet något om utvecklingen i varje enskilt land. Om man är medveten om dessa och andra brister i måttet torde ändå skattekvoten vara en hygglig approximation av det totala skattetrycket.

Folkpartiet har under en följd av år hävdatt att skattetrycket är för högt och bör sänkas. Den socialdemokratiska politiken har emellertid medfört att den faktiska utvecklingen gått i motsatt riktning. Om däremot folkpartiets politik hade genomförts hade dessa ständiga höjningar inte kommit till stånd. Det har under årens lopp blivit alltmer betydelsefullt att få stopp på de ständiga skattehöjningarna och påbörja sänkningen. Ett första steg tas i och med skattereformen 1990/91. Den medför en sänkning av de totala skatterna med ca 6 miljarder kronor eller ungefär 0,5 procent av BNP. Regeringen förutser att skattekvoten för 1991 av detta och andra skäl kommer att minska med ett par procentenheter.

När det på 1990-talet som en följd av skattereformen blir möjligt att sänka skatteuttaget bör i första hand den allmänna mervärdeskatten sänkas. En moms-sänkning är positiv från fördelningssynpunkt och är också önskvärd för att minska skillnaderna mot moms-nivåerna inom EG. På sikt bör det vara möjligt att sänka skatteuttaget så att det, med dagens redovisningsmetoder, motsvarar ungefär hälften av BNP.

Ett sänkt skattetryck kräver att de offentliga utgifterna uttryckta som andel av BNP också minskas. Den har minskat något under 1980-talet men detta beror delvis på engångsförändringar som inte går att upprepa.

Det är framför allt transfereringarna som ökar snabbt. Detta medför en risk för utträngning av egentlig offentlig konsumtion, t.ex. skola, forskning, sjukvård, försvar, rättsväsende och miljöinsatser. I budgetpropositionen för snart ett år sedan lovade regeringen att under våren 1989 återkomma med ett åtgärdsprogram mot transfereringsexplosionen. Därav blev intet. Tvärtom är de förändringar som riksdagsmajoriteten under de senaste åren beslutat om sådana som ytterligare ökar transfereringsutgifterna – timsjukpenningreformen, den utbyggda föräldraförsäkringen, den höjda ersättningsnivån inom deltidspensionen etc.

Vi anser det nu nödvändigt med krafttag mot de ökade transfereringsutgif-

terna och det missbruk av systemet som tycks bli allt vanligare. Det genomsnittliga antalet sjukdagar per person har sedan 1983 ökat från 18 till ca 26. Bara mellan 1987 och 1988 ökade sjukalet med två dagar per person. Varje sjukdag motsvarar ungefär 19 000 förvärvsarbetande. Sjukfrånvaron som andel av den ordinarie arbetstiden är 8,7 procent i Sverige, medan den i Norge är 7,0 procent, i Finland 4,7 procent och i Danmark nästan exakt hälften av den svenska, eller 4,3 procent. Varje dags ökning av sjukalet innebär ökade utgifter för sjukpenningförsäkringen på ca 1,3 miljarder kronor.

Den snabbaste utgiftsökningen återfinns inom arbetsskadeförsäkringen. Antalet ärenden för prövning har bara mellan 1984 och 1988 ökat från ca 54 000 till ca 118 000, dvs. mer än fördubblats. Balansen av obehandlade ansökningar är f.n. ca 90 000 och väntetiden är ca 14 månader. Under denna tid har den sökande aktivt intresse av att visa arbetsskada och oförmåga till förvärvsarbete vilket omöjliggör rehabiliteringsinsatser. Efter en så lång period utanför arbetslivet är det också mycket svårt att nå för den enskilde och samhället positivt resultat genom rehabilitering. Ofta blir därför förtidspension den enda lösningen.

Folkpartiet har tidigt påtalat riskerna för den utveckling som nu blivit tydlig för alla. Alla förslag till förändringar i systemen har emellertid mötts av kritik från socialdemokraterna, ofta uttryckt i starkt demagogiska ordalag.

Flera förslag har under senare tid framförts i syfte att begränsa utgiftsökningen inom främst sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna. Så har t.ex. riks-försäkringsverket föreslagit en brett upplagd försöksverksamhet med s.k. arbetsgivarinträde för den korta sjukfrånvaron. Tanken är att låta arbetsgivarerna administrera sjukfrånvaron och få ersättning från försäkringskassan. Eftersom arbetsgivarerna redan administrerar 10 procents utbetalning innebär det ingen större ökning att administrera 100 procents utbetalning i stället. Däremot minskar belastningen på försäkringskassornas administration kraftigt. Samtidigt försvåras fusk med sjukanmälan.

Andra förslag gäller införande av en s.k. arbetsgivarperiod, dvs att arbetsgivarerna övertar hela ersättningen för sjukfrånvaron under viss tid, t.ex. de första två veckorna. Då måste samtidigt sjukförsäkringsavgiften sänkas, vilket också skapar en stimulans för insatser för en bättre arbetsmiljö för att minska frånvaron från den egna arbetsplatsen och därmed de egna kostnaderna.

Vi anser att de ovan nämnda förslagen är väl värda att prövas. Arbetsgivarinträde kan genomföras utan något nämnvärt tidsspill – här pågår redan försöksverksamhet på flera områden. Införande av en arbetsgivarperiod kräver sannolikt något mer ingående överväganden där även arbetsmarknadens parter bör komma till tals, men vi tycker att förslaget är väl värt att övervägas.

Ett ytterligare förslag som framförts av riks-försäkringsverket är att samordna ersättningsnivåerna inom sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna till vad som nu gäller för arbetsskada, nämligen 100 procent av lönen. Då skulle stora resurser frigöras inom försäkringskassorna, resurser som kan komma till bättre nytta inom rehabiliteringsarbetet för att minska de långa sjukfallen och förtidspensionerna. Vi är i princip positiva även till detta förslag.

Det ovan nämnda skall ses som exempel på nödvändiga förändringar på

kort sikt. På längre sikt måste systemens konstruktion ses över mer ingående. Vi har redan tidigare framfört ett antal synpunkter på vad som därvid är särskilt viktigt att beakta /se partimotion i januari 1989/. Vår övergripande ambition är att slå vakt om den generella socialförsäkringen, bevara den trygghet för enskilda som systemet innebär samt öka betydelsen av arbetslinjen snarare än understödslinjen.

Dessa och andra förändringar kan väntas få positiva effekter på utbudet av arbetskraft, både genom mindre sjukfrånvaro, snabbare rehabiliteringsinsatser och färre förtidspensionärer. Till detta kommer att de förslag som väntas från pensionsberedningen angående förändringar i lagen om anställningsskydd – LAS – och regler för senare uttag av pension genast bör genomföras i syfte att öka pensionärernas intresse för fortsatt förvärvsarbete. Även i övrigt måste pensionärernas beskattning utformas så att det stimulerar till fortsatt förvärvsarbete för den som orkar och vill. En metod är att införa ett särskilt förvärvsavdrag för pensionärer.

Vi föreslår också att man ytterligare överväger den utlovade reformen med en sjätte semestervecka. Enligt regeringens uttalanden avses denna genomföras successivt under en treårsperiod med början år 1991. Det är normalt arbetsmarknadens parter som i avtalsförhandlingarna beslutar om arbetstidsförkortningar av detta och andra slag. Vi anser det olämpligt att nu binda sig för den tidpunkt när denna reform kan genomföras genom lagstiftning.

I fråga om den offentliga konsumtionen, dvs de offentliga verksamheterna, är det nödvändigt att reformarbetet övergår från ord till handling. Den offentliga konsumtionen svarar för ca 27 procent av BNP och hur sektorn hushållar med sina resurser har således en betydande inverkan på den svenska samhällsekonomin. Det påverkar också utrymmet för ytterligare reformer.

Man kan t.ex. konstatera att en minskning av sjuktalet med en enda dag skulle minska utgifterna inom sjukförsäkringen med mer än utgifterna för de insatser vi kortsiktigt har föreslagit för det glömda Sverige. Riksdagsmajoriteten har avvisat dessa förslag till förbättringar av vårdbidraget för handikappade, insatser för att korta operationsköer, resurser för gruppboende för dementa och stimulans för utbyggnad av eget rum i långvården för dem som så önskar m.m., ofta bl.a. med hänvisning till bristande resurser.

Enligt flera beräkningar har produktiviteten i den offentliga sektorn sjunkit under både 1970- och 1980-talen. Vi är medvetna om svårigheterna att göra produktivetsmätningar inom offentliga verksamheter, men beräkningarna tyder på stora möjligheter till produktivetsökning. En sådan indikator är förekomsten av olika produktivitet i likartade verksamheter vid samma tidpunkt. Det finns mot denna bakgrund starka skäl att söka nya vägar att utveckla och förnya den offentliga sektorn.

För denna utveckling finns två huvudstrategier: en inre reformation genom delegering, decentralisering, målstyrning och en bättre personalpolitik samt en yttre reformation genom konkurrens, entreprenader och enskilda alternativ. Strategierna bör inte ses som alternativ utan som komplement till varandra.

En huvuduppgift i den inre reformationen är att bättre ta tillvara de idéer,

de kunskaper och den yrkesskicklighet som de offentliganställda besitter. Stelbent regeltänkande måste vika för tydliga mål och ökad frihet för personalen. Kreativitet måste stimuleras genom bättre belöningssystem. Personlig utveckling måste uppmuntras genom vidareutbildning, specialisering och arbetsbyten. Politikerna måste våga lita på personalen.

Vi konstaterar att regeringen tycks oförmögen till sådant omtänkande. I själva verket är det förslag till kommunalisering av lärartjänsterna som regeringen lagt fram ett utomordentligt exempel på hur man inte bör gå tillväga för att åstadkomma den inre reformationen. En förändring som så uppenbart strider mot önskemålen hos en stor del av den berörda yrkesgruppen har små om ens några förutsättningar att ge positiva resultat.

En huvuduppgift i den yttre reformationen är att ge de enskilda alternativen inom vård, omsorg och utbildning rätt att verka på lika villkor. Det ger valfrihet, en alternativ arbetsmarknad för de offentliganställda och en chans att starta eget – inte minst för många kvinnor. Men det driver också på den inre förnyelsen. Konkurrensen ger medborgarna en chans att "rösta med fötterna". Konkurrensen sporrar arbetsgivarna att ta bättre hand om personalen.

Vi konstaterar även på denna punkt att regeringen är oförmögen till det nödvändiga omtänkandet. Motståndet mot enskilda alternativ inom vård och omsorg är lika dogmatiskt som tidigare.

Det är uppenbart att den kommunala ekonomin blir alltmer bekymmersam. Skrivelsen visar på stora och stigande finansiella underskott. Efter några år av oförändrade kommunalskatter tycks det nu finnas en tendens att åter höja skatten. En sådan utveckling skulle enligt folkpartiet hota stora delar av de fördelar som skattereformen skapar. Detta kan vi inte acceptera. Det är därför angeläget att ytterligare uppgifter inte läggs på kommuner och landsting utan att finansiella resurser då också tillskjuts. Några indragningar i statens totala bidrag till kommunsektorn bör inte heller genomföras. Det är angeläget att skattereformen utformas så att effekterna blir neutrala för kommunernas ekonomi.

Den utredning om skatteutjämnningssystemet som aviserats bör få till uppgift att se över inte bara kriterierna för skatteutjämningsbidrag utan även de specialdestinerade bidragen till kommunsektorn. I sin nuvarande form innebär dessa en begränsning i enskilda kommuners möjlighet att utforma verksamheter på det sätt som passar de egna invånarna bäst. De har också enligt flera utredningar en regional fördelningsprofil som går på tvärs med skatteutjämningsbidragen.

Av både ideologiska och stabiliseringspolitiska skäl anser vi det angeläget att hushållens sparande ökar. Detta kommer också att bli följden av den nu överenskomna skattereformen. En viss ökning kan väntas redan under nästa år, framför allt därför att det bli dyrare att låna när marginalskatten sänks. När skattereformen är fullt genomförd kan hushållens finansiella sparande väntas öka ytterligare. Utformningen av reformen har i själva verket blivit något mer fördelaktig för hushållens sparande än vad majoritetsförslaget i RINK innebar, eftersom skärpningen av kapitalbeskattningen har reducerats med ca 6 miljarder kronor i förhållande till RINK. Icke desto mindre

anser vi att ytterligare insatser måste göras för att stimulera ett ökat hushållssparande.

Det förslag till avveckling av de kollektiva löntagarfonderna som vi framfört många gånger tillsammans med moderata samlingspartiet och centerpartiet innebär en stimulans till enskilt ägande och sparande. Detsamma gäller vårt gemensamma förslag till utförsäljning och börsintroduktion till allmänheten av statliga företag. Vi anser också att man bör överväga utförsäljning av allmännyttans fastigheter till hyresgästerna där dessa så önskar. Det skulle öka sparandet till och i en egen bostad.

Stimulans av anställdas vinstandelssystem genom att avskaffa uttaget av sociala avgifter på de bundna andelarna innebär ett ökat enskilt ägande och sparande. Det är också uppenbart att den omsättningsskatt på aktier som riksdagsmajoriteten infört och höjt verkar hämmande på det riskvilliga sparandet. De ökade transaktionskostnader som aktieomsen innebär har medfört att en stor del av aktiehandeln har flyttat utomlands. Den minskade omsättningen och likviditeten i aktiemarknaden innebär försämringar främst för de mindre aktiespararna. Omsättningsskatten bör därför genast avskaffas.

Utformningen av Sveriges samarbete med EG kommer att ha avgörande betydelse inte bara för den ekonomiska utvecklingen framöver utan även för svenska medborgares möjligheter att verka utan diskriminering på den europeiska kontinenten.

Vi är optimistiska till att Sverige och övriga EFTA-länder skall kunna få ett avtal med EG som på ett acceptabelt sätt tillgodoser våra ekonomiska intressen. För detta talar inte minst att sådana avtal ligger inte bara i EFTA-ländernas utan också i hög grad i EG:s intresse. EFTA-länderna är tillsammans EG:s viktigaste handelspartner, större än USA och Japan.

Folkpartiet har redan tidigare föreslagit att Sverige nu bör undersöka möjligheterna till anknytning till det europeiska monetära samarbetet, EMS. Vi vidhåller denna uppfattning.

Valutaregleringens slopande gör det naturligt att överväga frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och förblir en fast växelkurs. Vi vill med skärpa understryka att en devalvering är en oacceptabel metod för att försöka lösa Sveriges ekonomiska problem.

I praktiken har valutakorgens konstruktion medfört en successiv depreciering av den svenska kronan. EMS erbjuder en fastare punkt att anknyta kronan till. Kursrelationerna i detta system har nu varit oförändrade i snart tre år. Genom en EMS-anknytning skulle Sverige ytterligare markera att inflationsmål och valutakursnorm måste tas på allvar. Vi skulle också få del av det stöd som centralbankerna i EMS-länderna ger varandras valutor om behov uppkommer.

EMS-samarbetet är inte en del av EG-systemet utan vilar på ett avtal mellan deltagarländernas centralbanker. Ingen centralbank i en icke-EG-stat har emellertid ännu framställt någon önskan om en sådan medverkan. De närmare formerna torde därför få fastställas i förhandlingar.

Som isolerad åtgärd löser inte en EMS-anknytning problemen i svensk ekonomi. Men om den ekonomiska politiken i övrigt ges rätt inriktning kan ett sådant steg ge ett värdefullt bidrag till kampen mot inflationen.

Vi vill slutligen kommentera det stabiliseringspolitiska problem som regeringens skrivelse åtminstone indirekt beskriver. Eftersom tillväxten väntas bli låg innebär även rimliga ökningar av konsumtionen att balansbrister uppstår eller förstärks. Detta speglar tidigare fel inom den ekonomiska politiken, främst i form av uteblivna utbudsstimulanser och sparfrämjande åtgärder. Därigenom är det mycket svårt att genom insatser nu i någon högre grad påverka den samhällsekonomiska balansen under 1990. Möjligheten är emellertid större vad gäller effekter under 1991.

Den inriktning av den ekonomiska politiken som vi ovan beskrivit innebär ökad stimulans för produktion och sparande. Detta i kombination med skattereformen kommer att medverka till att dämpa den samhällsekonomiska obalansen under 1991.

Det är nu och inte senare som åtgärder skall sättas in om de skall hinna verka under 1991. Vi vill därför framhålla betydelsen av en stram finanspolitik i den kommande budgetpropositionen. En önskvärd stramhet bör inte bestå av skattechöjningar, eftersom dessa motverkar sitt syfte. Ytterligare höjningar av det totala skattetrycket skulle vara skadliga för ekonomins funktionssätt och de skulle dessutom knappast medföra någon dämpning av konsumtionsefterfrågan, utan enbart en försämring av hushållens sparande till förmån för det offentliga sparandet.

Den strama budgetpolitiken måste därför åstadkommas genom stor försiktighet med de offentliga utgifterna. Även kortsiktiga förändringar inom sjukförsäkringen bör kunna reducera utgiftsökningen. Besparingar bör genomföras inom arbetslöshetsförsäkringen genom krav på högre egenavgift från de försäkrades sida. Vi anser det angeläget att regeringen i budgetpropositionen lägger fram förslag om dessa och andra utgiftsbesparingar.

I avsaknad av en tillräckligt stram finanspolitik skulle penningpolitiken få svara för en alltför stor del av den kortsiktiga anpassningen. Detta skulle bl.a. försvåra den långsiktiga investeringsökning som krävs för en nödvändig utbyggnad av den konkurrensutsatta sektorn.

6. Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna de bedömningar i ekonomin som anføres i motionen.

Stockholm den 29 november 1989

Mot. 1989/90

Fi16

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Daniel Tarschys (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Anne Wibble (fp)